гр. Пловдив, ул. Янко Сакъзов №2А, тел.: 0882 289919; e-mail: nhg_lavrenov_plovdiv@nhglavrenov.bg

Утвърдил:.....
Директор Светлозар Чавдаров

МЕХАНИЗЪМ ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА УЧИЛИЩНИЯ ТОРМОЗ МЕЖДУ УЧЕНИЦИТЕ В НАЦИОНАЛНА ХУДОЖЕСТВЕНА ГИМНАЗИЯ „ЦАНКО ЛАВРЕНОВ"

2026/2027

ВЪВЕДЕНИЕ И ЦЕЛИ НА НАСТОЯЩИЯ ДОКУМЕНТ

Настоящият документ има за цел да очертае рамките на единен механизъм за противодействие на тормоза, който да подпомогне учителите за справяне с това явление.

Въвеждането на общ механизъм за противодействие на тормоза включва мерки и дейности за превенция и намеса, както и разписани механизми и отговорности за действие в ситуации на насилие. Прилагането на последователна и целенасочена политика трябва да се споделя и следва от цялата училищна общност, за да има реален напредък в справяне с насилието.

Механизмът е обвързан с други законови и подзаконови актове, от които най-важните са:

- Закон за предучилищното и училищното образование;
- Закон за закрила на детето;
- Наредба за приобщаващото образование;
- Алгоритъм за взаимодействие между институциите в системата на предучилищното и училищното образование и дирекциите „Социално подпомагане" по отношението на осигуряването на подкрепата за личностно развитие на децата и учениците.

I. Дефиниция:

Тормозът (bullying) е форма на насилие, която се определя като *сбор отсъзнателни негативни постъпки, които са дълготрайни, насочени към един и същ ученик от страна на един ученик или група*. Насилието между деца в училище обхваща широк спектър от прояви. То е явление със сериозни размери и оставя дълготрайни последици върху психичното здраве и поведението както на децата, които търпят насилие, така и на онези, които го извършват. Ключови в разбирането за тормоза са следите характеристики на това поведение:

Злонамерена проява, която има за цел да нарани или унижи дете;

- ✓ Извършва се от позиция на силата, като едната страна използва доминиращата си позиция, за да нарани другата физически или психически, да я унизи или изолира от социалния живот;
- ✓ Повтаря се многократно във времето, а не е еднократен и изолиран акт на агресия.

Проявите на тормоз най-общо могат да бъдат разделени на следните основни групи:

- ✓ **Физически тормоз**– блъскане, щипане, разрушаване, удряне, нанасяне на болка, спъване, затваряне в някое помещение.
- ✓ **Вербален тормоз**– подмятания, подигравки, унижение, заплахи, обиди.
- ✓ **Психичен тормоз**–подмятане, подиграване, закачане, омаловажаване, заплахи, изнудване, повреждане на имущество, кражба и хвърляне на вещи, заплашителни погледи, неприятелско следене.
- ✓ **Социален тормоз** – избягване, игнориране, изключване от дейността, одумване и разпространение на злобни слухове, натиск върху другите да не влизат в приятелски отношения с децата, обект на тормоз, изолиране.

Сексуален тормоз – представлява всяка форма на нежелано словесно, несловесно или физическо поведение със сексуален характер, имащо за цел или водещо до накърняване на достойнството на лицето, и по-специално създаване на смущаваща, враждебна, деградираща (принизяваща), унизителна или обидна обстановка. Включва измислянето на сексуализирани прякори или имена, коментари за външността на някой и подикравки със сексуално значение, неподходящо докосване, бележки и надписи със сексуално съдържание и т.н. до по-екстремни форми на нападение и насилие

В механизма са посочени примери за разлика между тормоз и игра:

Примерно ако, другото дете е в постоянно доминираща позиция и това поведение привлича вниманието. Ако децата се закачат, бутат или блъскат или си разменят шеги, като при това се смеят, разменят си ролите и позициите и никое от тях няма видимо доминиращо положение, а околните не им обръщат особено внимание, то най-вероятно става дума за **игра**.

· Ако едно от децата е видимо напрегнато, не се усмихва, опитва се да се махне, , то най-вероятно става дума за **тормоз**.

· Ако детето/ученикът не се чувстват добре от закачките и подигравките, тогава поведението може да е **тормоз**.

· Ако детето/ученикът, към когото са отправени подигравките, поиска от другото дете да спре и той или тя не спират да се подиграват, тогава става въпрос за **тормоз**.

· Ако детето/ученикът, който дразни, продължава да дразни или дразни отново и отново, това е **тормоз**.

· Ако дразненето е за нещо, което детето/ученикът не може да промени (височина, носене на очила, тегло, , атлетически способности и пр.), тогава може да е **тормоз**.

· Ако има и други хора наоколо, които наблюдават ситуацията и се окуражават или се присъединяват към ситуацията на подигравки, това е **тормоз**.

- Политиката за превенция и интервенция на насилието и тормоза се основава на споделени ценности, философия, норми, правила и традиции за участие

и взаимодействие на директора, педагогическия и непедагогическия персонал, родителите, децата и учениците в изграждането на сигурна среда.

- Тя трябва да се базира на основни принципи и положения, да съдържа цели, стратегии, очаквани резултати и отговорности за всички участници в процеса на предучилищното и училищното образование.

Включва:

- оценка на ситуацията на насилие или тормоз в училището
- създаване на правила на отношения в класа;
- морално възстановяване на щета;
- тематични дискусии, регулярно провеждани часа на класа или по друго време.
- развиване на нови умения и модели за ненасилствени отношения и поведение.

II. Задължение на всеки учител, възпитател, служител, родител:
Да се намеси, за да прекрати ситуация на тормоз, на която е станал свидетел.

III. Мерки за намаляване на риска от училищен тормоз между учениците:

1. На всички нива защита и отстояване на човешките права и проява на междуетническа толерантност.
2. Запознаване на учители, възпитатели, родители и ученици със Заповед № РД 09-1871/18.12.2015 г. на Министъра на образованието и науката и с настоящия „Механизъм за противодействие на училищния тормоз между учениците в НХГ „Цанко Лавренов" и чрез сайта на училището.
3. Провеждане на колективни и индивидуални срещи с цел информиране от класните ръководители „Какво е насилие и тормоз и как да го разпознаваме" сред родители на родителски срещи и в приемното време на класния ръководител сред ученици в час на класа и в приемното време на класния ръководител.
4. Извършване оценка на тормоза в края на учебната година. Анкетата се провежда от класните ръководители до края на април 2027 г. Резултатите се обработват от Координационен съвет до 10.05.2027г. , обсъждат се на Педагогически съвет и с тях се запознават заинтересованите страни.
5. Включване в обучения за повишаване на квалификацията на педагогическите специалисти в областта на справяне с училищния тормоз, справяне със стреса и конфликтни ситуации, отношения учител- ученик, съгласно Плана за квалификационна дейност за 2026 / 2027 учебна година.

IV. Начини за противодействие на училищния тормоз между учениците:

1. **Дейности на ниво класна стая**

Съгласно План за час на класа. Целта е да се създаде пространство, в което да се говори открито за тормоза и се работи за формирането у децата на нагласи и социални умения, недопускащи насилие като емпатия, толерантност и уважения към различията, решаване на конфликти и др.

2. **Дейности на ниво училище**: Съгласно Годишния план на училището. Уточняване на единен механизъм за реагиране при всяка проява на тормоз и насилие, единни училищни правила. Подобряване на системата от дежурства.

Осигуряване на реални партньорства с външни на училището служби, организации и специалисти.

3. **Дейности с родителско участие**:

Участие в училищни инициативи и мероприятия.

V. Процедури и алгоритъм при установен тормоз между учениците:

Ниво на тормоз	Отговор на училището	Отговорни лица
Ниско нарушение на правилата –първо ниво	Прекратяване – изтъкване на нарушеното правило: налагане на съответната последица	Учител и класен ръководител
Повтаряне на едни и същи нарушения на правилата или по-сериозни последствия- второ ниво	Описване на ситуацията в Дневник за случаите на тормоз, възстановяване на щетата, разговаря се с родителите	Класен ръководител
Сериозно – злоупотреба със сила, както и при екстремни ситуации, в които съществува опасност за живота и здравето, телесния интегритет, както на детето-жертва, така и на детето-извършител – трето ниво	Насочване към Местната комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетни и непълнолетни и полицията, ОЗД и община по силата на координационния механизъм; Дневник за случаите на тормоз, среща с родителите, възстановяване на щетата, включване на учениците в допълнителни програми	КС

VI. Действия при разрешаване на установен училищен тормоз между учениците:

Важно е да се разграничат случаите, когато не се касае за тормоз, а само за игра или приятелско премерване на силите между децата. *За целта е необходимо да се наблюдава поведението на децата, включително и на тези, които само присъстват без активно да участват.* По-голяма част от ситуациите на тормоз следва да бъдат овладени от учителите и възпитателите, а някои от самите деца. Всяка намеса изисква внимателна преценка на ситуацията и нейната тежест.

<u>Първа стъпка</u>: Прекратяване на ситуация на тормоз

Задължение на всеки учител и възпитател е да се намеси, за да прекрати ситуация на тормоз, на която е станал свидетел:

- В случай на физически тормоз децата трябва да бъдат разделени и да се прекрати физическият контакт между тях незабавно.
- Не трябва веднага да се разпитва за случилото се, да се обсъждат причините за насилието или да се изяснява ситуацията. Това може да се случи на по-късен етап. Важното е учителят ясно да обяви пред всички, че това е насилие и то е недопустимо поведение. В този момент не е добре да се разпитва за подробности и детето, което е потърпевшо, особено в присъствието на насилника и други деца, защото това може да урони неговото достойнство.
- Често спонтанната реакция на възрастните е заставането на страната на „жертвата" и наказване на „насилника". Ключово при интервенцията на възрастните е приемането на разбирането, че детето, обект на тормоз, не се нуждае от състрадание, а детето, извършител на тормоз, не се нуждае от наказание, особено което го унижава, а от състрадание, за да може то да развие това чувство към другите. Липсата на състрадателност е една от основните причини, поради която се упражнява тормоз.

Втора стъпка: Реакции спрямо детето, което е упражнило тормоз:

- Когато става въпрос за първа проява, която не е тежка по отношение на нанесената вреда, може да се приложи подходът за възстановяване на щетата *Когато се прилага подходът за възстановяване на щетата е необходимо задължително да се уведоми класния ръководител.*
- Той се прилага от класния ръководител или училищен психолог. Важно е учителят със спокоен и умерен тон, както и с държанието си, да покаже ясно, че проблемът е в начина на поведение, а не в личността на самия ученик, и че се действа с оглед отново да се възстановят ценностите, към които цялото училище се придържа, а не за да бъде наказан. Ключов момент във възстановяването на щетата е, че класният ръководител разговаря с ученика, а ученикът сам избира и решава как ще поправи грешката си, с което отново ще се възстанови нарушената ценност. С това негово решение трябва да се съгласи и ученикът, който е бил потърпевш от тормоза. Като първа стъпка класният ръководител изслушва детето. Не е желателно детето да се изслушва съвместно с потърпевшото дете. След изясняване на ситуацията и постигане на договорка, класният ръководител за определен период от време може да проследява поведението на децата и да дава обратна връзка.

Трета стъпка: Реакции спрямо дете, което е обект на тормоз:

Работата с деца, които са обект на тормоз, трябва да бъде насочена към формиране у тях на умения за справяне с подобно поведение.

- Важно е класният ръководител да поговори с детето, по възможност още същия ден, за да разбере какво точно се е случило. Ако е необходимо отделни факти могат допълнително и дискретно да бъдат проучени.
- Погрешно е открито и публично пред другите деца да се оказва подкрепа на потърпевшото дете, защото това допълнително ще урони достойнството на детето пред неговите връстниците.
- При този първи разговор е важно да се предложи на детето подкрепа, като се остави то само да определи какво точно ще му помогне да се почувства сигурно.

- Подчертава се поверителността на разговора, като се спомене кои ще бъдат уведомени за случилото се.
- Никога не трябва да се предлага среща между дете, жертва на насилие и неговия мъчител с цел да се помирят и да се разберат. Такива срещи могат да доведат до неблагоприятни последствия.
- Класният ръководител наблюдава детето в следващите дни, за да се увери как се чувства и при необходимост отново разговаря с него.

Четвърта стъпка: Реакции, спрямо наблюдателите:

- Класният ръководител изтъква тези, които са се намесили в защита ценностите на училището. На останалите се споделя очакването да направят същото, ако се случи в бъдеще.
- Убеждение за отговори на насилието с думи, търсене на помощ и съобщаване за случая.
- Класният ръководител насърчава учениците за грижа спрямо тормозеното дете.

VII. Училищна система за насочване към други служби:

Регистриране на ситуации на тормоз

1. Създава се дневник в училището за регистрираните случаи на тормоз между учениците.
2. Всяка ситуация на тормоз се регистрира и описва с цел да се проследи развитието на случая във времето и да се планира подходяща интервенция. Регистърът съдържа следните реквизити: „дата“, „какво се е случило – кратко описание на случая“, „кога се е случило“, „участници“, „служител, регистрирал ситуацията – име и подпис“, „предприети мерки“, „отговорни участници, които са информирани (институции, органи, родители“, „как е приключила ситуацията или на какъв етап е и какво предстои“. Този дневник се съхранява на достъпно място при ЗДУД или педагогическият съветник/училищния психолог.
3. Класните ръководители следят вписаните в дневника случаи и предприемат съответни мерки като взаимодействат с родителя на ученика, с учители и с педагогическия съветник/училищния психолог.
4. В случаите, при които поведението на детето се отличава с изразени агресивни прояви, снижен контрол върху гнева, склонност да разрешава конфликтни ситуации с насилие, Координационният съвет предлага на директора да бъде потърсено съдействие от страна на Отдел „Закрила на детето“, Местната комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетни и непълнолетни, полицията и всички останали участници в мултидисциплинарния екип по силата на координационния механизъм.

Водене на дневник със случаи

В него се вписват ситуации на насилие и второ и трето ниво на тормоз. Записите в дневника се извършват от учителя, които е бил свидетел на ситуацията или на който е докладвана ситуацията от служител, дете или родител. В дневника се вписват само факти, а не обяснения. Задължително се записва ако е използвана разумна физическа сила.

При интервенция от първо ниво (от класен ръководител)

Няма специална документация. Интервенцията е в рамките на обща подкрепа и се документира със запис в електронния дневник.

При интервеция от второ и трето ниво

- Протоколи от съвместни срещи с представители на други институции (МВР, ОЗД, социални услуги);
- Протоколи от заседания на координационния съвет по случая;

– документи по работа по случай.

Включване на родителите

1. Във всички случаи е необходимо родителите да бъдат уведомени за случилото се, както и за предприетите от училището действия за разрешаване на ситуацията.
2. В разговора е важно да се акцентира върху необходимостта родителите да не критикуват другото дете, а да се опитат да погледнат на ситуацията през погледа на другата страна.
3. Родителите трябва да бъдат запознати, че критиките, обидите и неглижирането на другото дете от тяхна страна само ще задълбочат конфликта.
4. От разговора могат да бъдат изведени конкретни договорки кой какво може да предприеме и какво се очаква като резултат.

Настоящият документ е обсъден и приет с решение № 6 на Педагогическия съвет на РД10-02-716.09.26 г